

Т. І. СТОЙЧИК
м. Кривий Ріг, Україна

***Управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців:
аналіз наукових досліджень***

Формування конкурентоздатного фахівця пов'язано зі сферою наукових пошуків і узагальненням кращого експериментального досвіду. Визначальним принципом сучасної педагогічної науки має стати антропоцентризм психолого-педагогічних знань, втілення якого в освітній процес має відкрити людині, котра навчається, потенційний зміст унікальності людського буття.

Зараз все помітнішими є зміни у масовій свідомості. Зона найбільшої невизначеності ринкової інформації стає ареною прориву у майбутнє, де розгортається конкуренція, яка розуміється як пошук нових можливостей, знань, досягнення успіху в роботі. У даному контексті рушійною силою пошуку інноваційних можливостей є конкурентоздатний фахівець, який прагне досягти найбільш ефективного симбіозу своїх унікальних знань з ринковою ситуацією і тим самим забезпечити першість в конкуренції на ринку праці.

Наукові дослідження з проблем теорії і методики професійної освіти, теорії виховання, дидактики матимуть випереджувальний характер і спрямовуватимуться на прогнозування розвитку професійно-технічної (професійної) освіти, професійного навчання персоналу на виробництві, безробітних громадян, обґрунтування та проектування нових організаційно-педагогічних форм підготовки робітників, змісту професійної освіти, інноваційних технологій навчання і професійного виховання.

Розширення експериментальної роботи з цих проблем забезпечує експериментальну перевірку та експертизу інновацій у професійному навчанні, створення умов для впровадження результатів досліджень у практику роботи професійних та інших навчальних закладів.

В останні роки почали з'являтися наукові дослідження в галузі управління освітою в цілому та окремих напрямів управління (організація, планування, фінансування та ін.)

У наукових дослідженнях в Україні домінує економічний підхід при розгляді конкурентоспроможного підприємства та підготовки конкурентоздатного фахівця у процесі професійної освіти.

Серед наукових праць відзначимо докторські дисертації Н. І. Верхоглядової «Управління конкурентоспроможністю вищої освіти в процесі формування людського капіталу» (2005) та О. С. Шніпко «Конкурентоспроможність України в умовах глобалізації» (2008). Дослідники розглянули сутність, чинники, тенденції та суперечності

постіндустріальної глобалізації; показали значення державної підтримки вітчизняного виробника як засобу забезпечення його конкурентоспроможності; розробили концептуальні підходи до визначення конкурентоспроможності освіти як складової частини процесу забезпечення національних інтересів [2].

Наукові розвідки з економічних наук стосуються здебільшого проблеми підвищення конкурентоспроможності підприємств, а саме: дисертації О. О. Мезенцевої «Напрями підвищення конкурентоспроможності металургійних підприємств України» (2014); Т. В. Федорової «Підвищення конкурентоспроможності підприємств хлібопекарної галузі» (2015); І. М. Алтухової «Конкурентоспроможність продукції металургійного підприємства» (2010); О. В. Павлової «Конкурентоспроможність продукції підприємств сільськогосподарського машинобудування» (2008).

Аналіз результатів дисертаційних досліджень останніх років дає можливість стверджувати, що недостатньо уваги приділяється вивченню соціопсихологічних аспектів підготовки. Відсутність такого аналізу впливає на досягнення оптимальної взаємодії: особа – роботодавець – навчальний заклад у виборі стратегії і тактики підготовки конкурентоспроможних фахівців, їх використанні і відтворенні. Л. А. Дудко у праці «Конкурентоспроможність спеціаліста в умовах ринкової економіки» (2004) вперше в соціологічній літературі показала значення конкурентоспроможності спеціаліста як інтегральної характеристики професійно-кваліфікаційних, особистісних і трудових властивостей індивіда та обґрунтувала необхідність використання інноваційних педагогічних технологій у процесі відбору абітурієнтів та навчання студентів [3].

Важливою проблемою також є підготовка конкурентоспроможного спеціаліста як інноваційна потреба в умовах докорінних соціально-економічних суспільних змін.

Не залишилася непоміченою і дисертація В. О. Бикової «Управління процесом формування конкурентоздатного фахівця в умовах диверсифікації освіти», спеціальність — 13.00.06 (2013), в якій дослідниця здійснила наукове обґрунтування системи управління процесом формування конкурентоздатного фахівця у вищому навчальному закладі, розробила організаційно-педагогічне забезпечення функціонування та розвитку системи управління його формуванням. Автор наукової розвідки визначила конкурентоздатність фахівця як складну, багаторівневу інтегральну властивість, яка дозволяє особистості відповідно до її індивідуальних властивостей, потреб, прагнень брати участь і отримувати переваги в конкурентних відносинах в обраній сфері професійної діяльності; визначила структурні компоненти конкурентоздатності фахівця (аксіологічний, когнітивний, особистісний, професійний) [1].

Слід наголосити, що нині в Україні продовжуються наукові дослідження з напрямку управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців.

В окремих наукових галузях відбулися дослідження щодо пошуків шляхів формування конкурентоспроможності випускника вищого навчального закладу (Ю. М. Атаманчук, М. Ю. Россоха); фахівця-освітянина (Т. Ю. Андріяко, В. І. Бондар, Т. Д. Дем'янюк, Ю. І. Завалевський, С. В. Мудра, О. С. Пономарьов, С. М. Резнік, О. Г. Романовський, О. О. Романовська, Л. А. Руденко, Л. М. Сергеева); якості освітніх послуг та конкурентоспроможності фахівців (В. В. Зайченко, Т. В. Гавриленко).

Науковець В. М. Кожеваткін приділив увагу розробці педагогічних умов формування конкурентоспроможності менеджерів туризму; В. В. Листопад – підготовці конкурентоздатного фахівця економічного профілю; А. Є. Спіцина – формуванню конкурентоздатності економістів у процесі вивчення фахових дисциплін; Л. М. Сергеева – науково-педагогічних працівників; О. В. Штепа – підготовці конкурентоздатних управлінських кадрів; О. Чуба – розвитку конкурентоздатності викладача вищої школи та ін. Проте, залишаються недостатньо розробленими багато питань щодо пошуку оптимальної моделі управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців.

Таким чином, здійснений нами аналіз свідчить про перспективність напрямів та тенденцій наукових досліджень з управління якістю підготовки конкурентоздатних фахівців. Збагачується предметне поле досліджень за рахунок фундаментальних проблем наук, пов'язаних з глобалізацією, трансформацією соціальних відносин, новим етапом науково-інформаційних змін, зростанням ролі ринкових відносин тощо. Нажаль, недостатньо висвітлюється спадкоємність досліджень та критичне переосмислення інтелектуальних досягнень попередників.

Список бібліографічних посилань

1. Бикова В. О. Управління процесом формування конкурентоздатного фахівця в умовах диверсифікації освіти: дис. ... канд. пед. наук, 13.00.06/Бикова Вікторія Олександрівна. Дніпропетровськ. 2013. – 215 с.
2. Верхоглядова Н. І. Управління конкурентоспроможністю вищої освіти в процесі формування людського капіталу: дис. ... д-ра екон. наук: 08.02.03 / Н. І. Верхоглядова // Дніпропетровський національний ун-т. – Д., 2005. – 03, [74] арк.: рис., табл. – Бібліогр.: арк. 473-503.
3. Дудко Л. А. Конкурентоспроможність спеціаліста в умовах ринкової економіки: Дис. ... канд. соціолог. наук: 22.00.04 – спеціальні та галузеві соціології / Людмила Андріївна Дудко. – К.: Інститут соціології, 2004. – 196 с.